

Sygn. akt I ACa 508/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Machnij
Sędziowie:	SA Irma Kul (spr.) SA Jacek Grela
Protokolant:	sekr. sądowy Katarzyna Cieślicka

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2009 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa D.

przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku

z dnia 22 stycznia 2009 r. sygn. akt I C 67/08

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że powództwo oddala.

Na oryginale właściwe podpisy.

UZASADNIENIE

Powód - D. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w (...) kwoty 80.000 zł. tytułem zadośćuczynienia, za nieludzkie i uwłaczające godności człowieka traktowanie podczas odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności. To nieludzkie traktowanie polegało zdaniem powoda na nadmiernym przeludnieniu w celach (co z kolei uniemożliwiało przechowywanie w należyty sposób rzeczy osobistych, pozbawiało powoda prywatności i intymności zwłaszcza, że pomieszczenie sanitarne znajduje się w celach, potęgowało przemoc między osadzonymi i między osadzonymi a personelem, co w efekcie prowadziło do wypaczenia procesu resocjalizacji), kąpieli tylko raz w tygodniu, osadzenia powoda w celi zbudowanej z metalu, utrudnieniu z korzystania ze świetlicy, zbyt krótkich spacerach w niewłaściwych warunkach. Wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań trzech świadków.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa. Przyznał, że w celach w których powód przebywał dostawiono jedno łóżko. Pozostałym twierdzeniom powoda zaprzeczył, przedstawiając szereg dokumentów świadczących -jego zdaniem - o bezpodstawności żądania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 22 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy w Słupsku zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.200 zł i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd ten ustalił, że powód przebywał w pozwanym Zakładzie Karnym w okresie od (...) do (...). W trakcie pobytu przebywał w celach w których przypadało na jednego osadzonego kolejno 2,97 m^{((2))}, 2,90 m^{((2))}, 2,33 m^{((2))}, 2,55 m^{((2))}. Wszystkie cele wyposażone były standardowo, adekwatnie do liczby osadzonych, kąpiki sanitarne były wydzielone od reszty pomieszczeń. Skazani korzystali raz w tygodniu z ciepłej kąpeli. Wszyscy osadzeni wyposażeni byli raz w miesiącu w środki higieny osobistej a cele wyposażone w środki do utrzymania czystości. Powód miał możliwość korzystania co drugi dzień ze świetlicy do zajęć sportowych. Podczas wizytacji pomieszczeń nie zgłaszał żadnych uwag co do warunków bytowych w celach. Mając na uwadze powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że przebywanie przez pozwanego bezterminowo w celach zagęszczonych naruszało jego godność i uzasadnia przyznanie w oparciu o art. 24 kc w zw. z art. 448 kc -zadośćuczynienia pieniężnego stosownie do doznanej krzywdy. Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd miał na uwadze okoliczność, że powód przez 22 miesiące przebywał w celach w których na 1 osadzonego przypadało mniej niż 3 m^{((2))}. Sąd uznał, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia jest kwota 100 zł za każdy miesiąc łącznie 2.200 zł. W ocenie Sądu powyższa kwota jest odpowiednia tak do charakteru i rodzaju naruszonego dobra osobistego jak i do stopnia i zakresu jego naruszenia. Oddalając powództwo w pozostałym zakresie Sąd uznał, iż powód nie udowodnił swoich twierdzeń (art. 6 kc i 227 kpc).

Powód nie sprecyzował okoliczności na jakie miałby zeznawać wskazani przez niego świadkowie (mimo iż Sąd wzywał do dokonania tego sprecyzowania (nie stawiał się też na rozprawę mimo prawidłowego wezwania celem przesłuchania w charakterze strony) i dowód z jego przesłuchania został pominięty.

Pozwany natomiast wykazał swoje twierdzenia, stosownymi dokumentami i dlatego Sąd uznał, iż poza nadmiernym zagęszczeniem cel, pozwany nie naruszył prawa.

Pozwany zaskarżył wyrok w Części w jakiej zostało uwzględnione powództwo, domagając się jego zmiany i oddalenia powództwa. Zarzucił naruszenie art. 24 w zw art. 448 kc. Skarżący twierdził, że jego działanie nie było bezprawne ponieważ dyrektor jednostki nie może swobodnie umieszczać osadzonych w dowolnych celach lecz kieruje się wieloma kryteriami (np. stopień zdemoralizowania, wiek, zapewnienie skazanym bezpieczeństwa osobistego, czas pozostały do odbycia kary, stan zdrowia fizycznego i psychicznego, stopień uzależnienia od alkoholu, środków odurzających i psychotropowych ect). Nadto dyrektor jednostki ma obowiązek przyjąć każdego, kto posiada prawomocne skierowanie do odbycia kary. Na wypadek gdyby Sąd nie podzielił stanowiska skarżącego o braku bezprawności, wnosi o przyjęcie, że powód nie wykazał naruszenie*/ konkretnego dobra osobistego. Samo przeludnienie nie może być podstawą do zasądzenia zadośćuczynienia. Powód należał do subkultury grypsów i nie chciał się resocjalizować w związku z czym nie polega na prawdzie jego twierdzenie, że istniejące przeludnienie uniemożliwiało jego resocjalizację.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

W sprawie tylko jedna okoliczność (przyznana przez stronę pozwaną) nie budzi wątpliwości a mianowicie, że powód w trakcie osadzenia w pozwanym Zakładzie Karnym przypadającego na okres od dnia (...) r. do (...), przebywał w celach w których nie były dochowywane normy „metrażowe” wynikające z art. 110 § 2 kkw. Sąd Najwyższy w ugruntowanym już orzecznictwie nawiązującym do unormowań zawartych w Konstytucji oraz wiążących Państwo Polskie konwencji międzynarodowych wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność zapewnienia przez Państwo godziwych warunków odbywania kary ' pozbawienia wolności. Obecnie obowiązujące normy są już i tak jednymi z najbardziej rygorystycznych w krajach europejskich. Niewątpliwie zatem osadzenie powoda w celach przeludnionych

mogło naruszać jego poczucie godności (chodzi tu przede wszystkim o przebywanie w celach w których na jednego osadzonego przypadało 2,33 m⁽⁽²⁾⁾ i 2,55 m⁽⁽²⁾⁾).

Trzeba jednak mieć na uwadze, że dobra osobiste powoda nie zostały naruszone działaniami, które to działania stanowią by miały indywidualnie skierowaną przeciwko powodowi represją. Powód w pozwie opisywał jedynie sytuacje, które w takim samym stopniu dotyczyły innych osadzonych.

Pomimo uznania, że warunki w których był osadzony powód mogły w jakimś stopniu naruszać jego godność, to gradacja tych naruszeń nie przybrała jednak takiej formy w której można by podzielić twierdzenie powoda o osadzeniu go w niegodziwych, nieludzkich warunkach. Inaczej rzecz ujmując samo osadzenie w przeludnionej celi nie jest wystarczającą podstawą do uwzględnienia żądania zasądzenia zadośćuczynienia. Taka podstawa istniałaby wtedy gdyby powód wykazał, iż jednocześnie doszło do naruszenia takich podstawowych standardów jak niezapewnienie każdemu osadzonemu oddzielnego miejsca do spania, nieoddzielenia węzła sanitarnego od ogólnej powierzchni celi, niezapewnienie możliwości korzystania ze świetlicy, biblioteki, zajęć sportowych, spacerów, kąpeli ect. W niniejszej sprawie brak było podstaw do przyjęcia, że powód odbywał karę w nieludzkich warunkach, ponieważ wszystkie pozostałe standardy poza przypisanym metrażem - zostały zachowane.

Europejski Trybunał Praw Człowieka dokonując wykładni art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 Nr 61 póź. 284) stwierdził, że cierpienie i upokorzenie muszą w każdym razie przekraczać nieunikniony element cierpienia wpisanego w pozbawienie wolności, aby stanowiły naruszenie tego przepisu (np. orzeczenie z dnia 29 kwietnia 2003 r. nr (...), P. przeciwko Ukrainie, oraz nr (...) M. G. i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu).

Uwzględniając wynik przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy postępowania dowodowego brak było podstaw do zasądzenia na rzecz powoda jakiegokolwiek kwoty zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, które wiązało się z odbywaniem kary. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest bowiem pogląd, zgodnie z którym Sąd nie ma obowiązku zasądzenia zadośćuczynienia w każdym przypadku naruszenia dóbr osobistych (por. wyrok SN z dnia 19.04.2006 r. II PK 245/05 OSNP 2007/7-8/101).

Krzywdę moralną naprawia się bowiem przede wszystkim poprzez inne środki ochrony niemajątkowej przewidziane w art. 24 kc ukierunkowane na usunięcie skutków wyrządzonej szkody lub zapobieżenie im na przyszłość. Zadośćuczynienie ma charakter fakultatywny i od oceny sądu, opartej na analizie okoliczności konkretnej sprawy, zależy przyznanie pokrzywdzonemu ochrony w tej formie. Skoro roszczenie majątkowe ma służyć złagodzeniu krzywdy moralnej to w pierwszej kolejności należy ocenić jej rozmiar.

Nadto podstawowym kryterium decydującym o możliwości zasądzenia zadośćuczynienia winien być stopień winy naruszydźciela, rodzaj naruszonego dobra oraz poczucie krzywdy poszkodowanego. Z kolei w wyroku SN z dnia 12.12.2002 r. (V CKN 1581/00 OSNC 2004/4/53) podkreślono iż decyzja o zasądzeniu zadośćuczynienia winna być poprzedzona także zbadaniem nasilenia zlej woli naruszydźciela i celowości zastosowania tego środka.

Z uwagi na niezaoferowanie przez powoda jakichkolwiek dowodów (nawet w postaci własnych zeznań) nie ma możliwości zbadania rozmiaru ujemnych następstw w jego w sferze psychicznej (przyznanie ochrony w formie majątkowej ma złagodzić doznana krzywdę) czy rozmiaru cierpień. Powód przed wytoczeniem powództwa nie składał • żadnych skarg na przeludnienie w celach co wskazuje, że w jakiś sposób warunki te akceptował. Nadto należy przypomnieć, że powód będąc osadzonym należał do subkultury przestępczej. Świadczy to raczej o braku wrażliwości i nieprzywiązywania wagi ani do resocjalizacji ani do układania poprawnych stosunków z innymi więźniami (nie należącymi do subkultury) czy z personelem.

Powód z pozwie (a tylko tym pismem powoda Sąd Okręgowy dysponował) raczej przedstawia ogólną sytuację jaka panowała w pozwanym Zakładzie Karnym, bez podania konkretów w odniesieniu do swojej osoby. W tej sytuacji nie ma możliwości ani oceny stopnia pokrzywdzenia ani rozmiaru krzywdy ani też ujemnych następstw w sferze psychicznej powoda, który po opuszczeniu Zakładu karnego przestał się interesować procesem. Skoro zatem,

można co najwyżej przyjąć, że w przypadku powoda pokrzywdzenie i ujemne następstwa spowodowane pobytem w przeludnionych celach, były nieznaczne lub znikome, to stanowić winno to podstawę do oddalenia powództwa o przyznanie zadośćuczynienia. Słusznie zatem skarżący zarzucił naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 448 kc poprzez jego zastosowanie.

Mając na uwadze powyższe zaskarżony wyrok należało zmienić w oparciu o art. 3.86 § 1 kpc .